

VARGA ISTVÁN JÓZSEF

Az Alag-Dunakeszi Református Egyház története

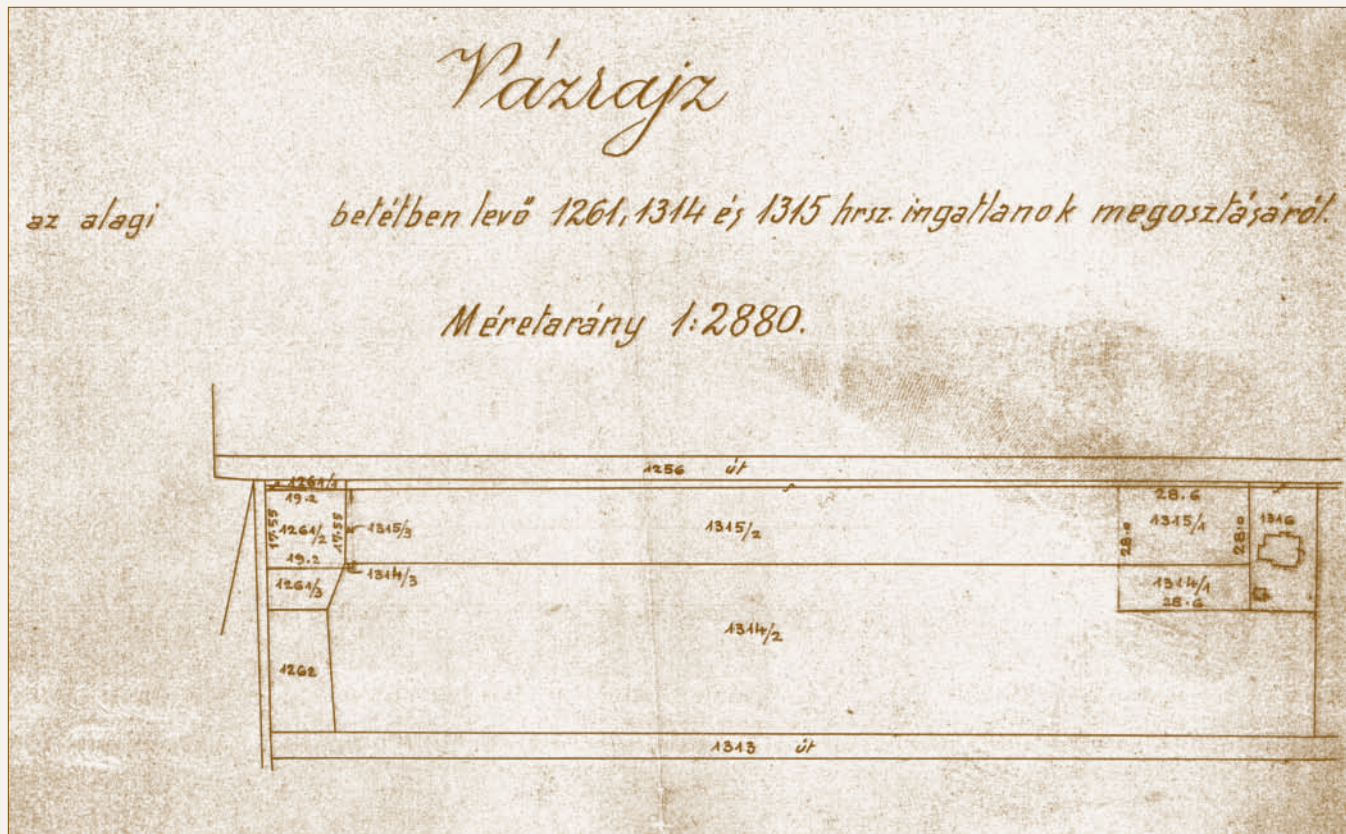
6. rész, 1937-1940

1937. január 16-án megérkezett a várva várt értesítés a templomépítéshez kért telekről: „Tekintetes Református lelkési hivatal, Alag. A Magyar Lovaregylet elnökségéhez intézett kérvényükre válaszolva értesítjük, hogy a kért, Alagon, a Horthy Miklós út elején 800-900 négyzetöl területet egyházközség és parochia céljára Elnök Úr Ónagyméltósága engedélyezte azzal, hogy úrijog elismeréséért évi 5 /öt/ pengőt tartoznak fizetni.” Tóth János tiszteletes nagy örömmel tudósította a hírről a püspököt: „Soha el nem múltó hálával emlékezünk meg főméltóságú Kormányzó úr legmagasabb pártfogásáról, mellyel legkegyelmesebben megértve kérésünk, azt támogatni méltóztatott. [...] Így megkaptuk a telket. Áldassék az Úr, aki törekvéseinkben megsegít. [...] A két községben új templomok épülnek, s így mi sem maradhatunk el. Kicsi is meg szük is. Nem építünk mi egy külsőleg díszes, sokba kerülő szent hajlékot. Egy egyszerűt, a célnak mindenben megfelelőt. Eleget halljuk, a miénk csak lyuk, az jó nekünk. Nem egyszer azért marad el nem egy házasságkötés, mert abban nem akarnak esküdni.” Mivel a telek már biztosítva volt, Tóth tiszteletes újra leveleket küldött az ország vezetőinek, a minisztériumoknak, 30 ezer pengő segílyt kérve a templom felépítéséhez.

Az év első, január 29-i presbiteri gyűlésén jelen voltak: Juhász Péter, dr. Csia Béla, Keresztessy László, Egry Ferenc, Máthé Sándor és Csomós Ferenc presbiterek és Tóth János lelkész. Távolmaradását igazolta nagybányai Horthy Jenő és Kolláth József presbiter, valamint dr. Mátéffy József jegyző. Időközben Czintos Rezső presbiter – betegségére hivatkozva – benyújtotta lemondását, amelyet a presbitérium elfogadott.

Barabás Gyula presbiter hónapok óta nem teljesítette kötelezettségét, nem is jelentkezett, ezt a testület úgy vette, mintha lemondott volna. Mivel a presbitérium továbbra is ideiglenesnek tekintette magát, új tagokat és kurátort nem választhatott. A pénzügyi napirendek – zárszámadás, vagyonmérleg, adó-kivetés stb. – megbeszélése után az elnök beszámolt a Magyar Lovaregylet örökbérleti telekadományozásáról. A jelenlévők ezügyben jegyzőkönyvi köszönetet szavaztak Erdődy Rudolf titkos tanácsosnak, gróf Teleki József egyházkerületi főgondnoknak és gróf Teleki Tibor egyházmegyei gondnoknak. El-döntötték, hogy a templomépítési segély ügyében megkerek-sik a belügyminisztériumot, valamint a községi és vármegyei előljáróságokat.

Időközben a lovaregyleti pályafelügyelő megkezdte dr. Brodszky Dezső budapesti ügyvéddel az örökbérleti szerző-dés megfogalmazását. Az ingatlan pontos nagysága 800 négy-szögöl volt, az 1314-es helyrajzi számból 318 négyszögöl, az 1315-ösből pedig 482. A területen templom, lelkészlakás és harangozólakás építésére adtak engedélyt. Amint egy későbbiekben érkezett levélből kiderül, a Lovaregylet igazgatósága „az átadandó területen álló fenyőfából csak annyinak kivágását enge-délyezi, ami feltétlenül szükséges a megépítendő templom frontjának szabaddátételéhez, illetve a bejárati út létesítéséhez.” Továbbá „az annak idején átadandó terület utca felőli, a lövölde felőli és hátsó – a szántófelőli oldalait a ref. egyházközség látja el kerítéssel – míg az orvos lakás felőli oldal kerítését a M. Lovaregylet tartja fent. [...] a telek közvetlenül az építkezés megindítása előtt lesz csak átadva.”

A Horthy Miklós (ma Fóti) úti telek megosztásáról készült korabeli vázrajz. A telek jobb felső sarkában látható a református templom részére kijelölt 1315/1 és 1314/1 számú rész. (Mellette 1316 helyrajzi számmal Bayer Emil alagi orvos telke és háza található.) A telek bal felső sarkában az evangélikus egyház részére átadott 1261/2 és 1261/3 számú birtokrész, amelyen az evangélikus templom felépült.

Februárban felgyógyult betegségéből a tiszteletes aszszony, Tóth lelkész hálát adott az Úrnak a nagy kegyelméért: „Áldassék szent neve, mert kegyelmes orcáját felénk fordította és visszaadta az élettársat, az édesanyját. Feleségem a múlt héten jött haza, de még nem tud semmit sem tenni. Az idei télen nem volt itt semmi. A leánykörrrel évek óta próbálkozunk, de eredménytelenül. Itt végtelenül nehéz a munka” – írta az Alagra látogatóba készülő szadai lelkészfeleségnek, Mátis Mártonnénak.

Március 7-én a református egyház újabb „Magyar Est”-et rendezett a dunakeszi Kultúrházban. Többek közt fellépett a Dunakeszi Mandolinegyüttes (Szende Magda, B. Rác Lili, Hegyi István, Kiss Izabella, Halmágyi János, Murgács Kálmán, Selyem Böske és Müller Ferenc), Károlyi Sándor énekével kísérve. Az ünnepi beszédet Szabó Imre budapesti esperes mondta.

Handhammer Jánosné kisalagi általános iskolai tanítónő a következőket írta Tóth János tiszteletesnek: „Ami a konfirmandusokat illeti, nincs lelkem a 2 db VI. oszt.-t konfirmációra engedni. Oly roppant keveset tudnak, hogy csak az esetben vállalom saját lelkiismeretemmel szemben a felelősséget, ha néhányszor átmennék órára Alagra. Semmi akarat, igyekezet és hát ész nincs bennük.” Tiszteletes úr válaszából: „Az említett két VI.ik osztályost kellő előkészültségük miatt nem konfirmálok. Teljesen igaza van a Nagyságos Asszonynak. Jövőre maradnak. [...] Kis leányom igen súlyos beteg, Feleségem sem egészséges. Így vagyunk ma. Csókolom a kicsiket.”

Az 1937. évi konfirmációt május 6-án – áldozcsütörtökön – tartották meg Alagon. Délután a Pavilonban az ágendások közreműködésével „kakaó délutánt” is rendezett a nőegylet. A konfirmandusok névsora: Barilla János, Juhász Sándor, Kiss László, Szép Kálmán, Sziráki József, Tóth Gyula, Virág Béla, Bergendi Róza és Sári, Gyóni Klára, Juhász Judit, Nagy Katalin, Némethy Margit, Odor Ibolya, Tóth Mariska, Tóth Ida, Varga Mária.

Református konfirmáltak Dunakeszin az 1930-as években

Tóth János felhívta dr. Fábián Béla országgyűlési képviselő figyelmét a település oktatási helyzetére: „Dunakeszi az utóbbi öt év-hat év alatt annyit fejlődött, hogy jelenlegi iskolái a növendékeket már alig tudják befogadni. A községben r.k. iskola van, osztályonként 65-70, sőt 89 növendékkel. Ide járnak a Duna melletti Göd határában lakó gyerekek is körülbelül 40-50 percre. A műhelytelepi vasutas iskola, az csak az azon felül maradt helyekre vesz fel másokat. Ott nagyon kellene egy állami iskola, ahova a Banktelep és Révdűlő gyerekei járnának. Dunakeszi másik nagy kérdése a kundházi telepi iskola kéttermessé való kiépítése. Oly os-

tobán csinálták meg az iskolát, hogy csak egy terem építettek, ahol váltakozva tanít a két tanító.” A lelkész a tanácsbíró segítségét is kérte: „Évekkel ezelőtt olvastam Nagytiszteletűségedtől, hogy a vasárnapi iskolások részére a szívgárdisták jelvényének ellensúlyozására kálvinista csillagot méltóztatott csináltatni. Nagyon szépen kérem, méltóztatssék engem tájékoztatni, van-e belőle és mibe kerül és hol kapható ez a jelvény. Itt nagyon jó lenne valami ilyen.”

Tóth lelkész, egy jövőbeni vegyes házassággal kapcsolatban, az alábbiakat írta a püspöknek. „Balog Imre m. kir. határőr-főhadnagy úr eljegyezte Bajnok Klárát, Bajnok Géza r.k. el. isk. igazgató leányát. A leány túlbuzgó rk. családból származik és ellenünk adandó reverzális [írásos megegyezés a születendő gyermekek vallásáról] nélkül nem fog esküdni. Mi itt erős jezsuita nyomás alatt állunk, akik keservesen küzdünk a létért, mert a vegyes házasságoknál, bárhol is harcolunk a reverzális ellen, állandóan veszítünk.” A püspök Soltész Elemér tábori püspököt kérte föl az ügy kivizsgálására, aki utasította az illetékes dandárlelkészt, aki a vőlegénnyel és annak édesapjával – Dancs község volt főjegyzőjével – régi ismeretségben állt, hogy kövessen el mindent az egyház érdekeinek megóvására.

Szintén a vegyes házasságokkal kapcsolatos az a körlevél, amelyben az országos zsinat utasította az egyházakat az ilyen házasságok során megkötött megegyezések (reverzális) megakadályozására. „Az az egyháztag, aki születendő gyermekei más vallásban nevelésére megegyezést kötött, az E. T. I. t.-c. 29. §-a értelmében a választójogra érdemtelen.” Tehát a választói névjegyzékbe nem vehető fel, illetve onnan törölendő, elveszíti választhatósági jogát, és viselt tisztségéről lemondottnak tekintendő. „[...] az úrvacsorával éleستől tartózkodjék, mert csak kárhozatot eszik és iszik magának. [...] A káros megegyezést kötő egyháztag házassága egyházi megáldásban nem részesülhet.” Istentiszteleten, vallásos alkalmakon részt vehet, halála esetén, keresztyén módon kell eltemetni. Megszégyeníteni nem szabad, de a gyülekezet előtt ki kell hirdetni. Más büntetést alkalmazni nem lehet, az eljárást keresztyén szigorúsággal és szeretettel kell végezni! A büntetés 1-5 évig tarthat. Megszüntető körülmények: nem köttetik meg a házasság, nem születik gyermek, a másik fél áttér a református vallásra. Ezek után a gyülekezet előtt töredelmes megbánást kell tanúsítani. A fenti utasítást évente egyszer a szószékről ki kellett hirdetni.

Hörömpő Dezső egyházmegyei számvevő és dr. Benkó Ferenc egyházmegyei tanácsbíró az esperes megbízásából megvizsgálták a dunakeszi-alagi egyház anyagi helyzetét. Nehezményezték, hogy a pénzkészletet és számvitelt a lelkész kezeli. „[A Kirner-féle] per kimenetelének bizonytalansága ólomsúlytal nehezedik az egyház összes tagjaira, legelső sorban annak jelenlegi ideiglenes presbitériumára, amelyik az esetleges anyagi felelősség viselésétől és károsodástól való félelmében már másfél évvel ezelőtt lemondott” – írták a jegyzőkönyvben.

1937. szeptember 13-án hat fő részvételével újra összeült az ideiglenes presbitérium. Az egyházmegye közgyűlése felszólította az egyházközséget, hogy kötelezettségeinek az év végéig tegyen eleget. Ennek elmulasztása esetén felhatalmazták az esperest, hogy az egyházközség vezetősége ellen fegyelmi eljárást indítson. Tóth lelképásztor válaszában kijelentette, ebben az esetben csődöt fog jelenteni az egyházközség. A pénzügyminisztériumtól további fizetési haladékokat kértek, és 12 havi részletfizetési kedvezményt kaptak, havi 30 pengős törlesztőrészlettel. Az egyházadózó tartozás 984 pengő 27 fillérre rúgott. A 90 főből 31 személynél azonnali intézkedést (letiltás, végrehajtás, behajtás vagy részletfizetés) írtak elő.

A súlyos anyagi helyzet a templomépítéssel kapcsolatos folyamatokat is megbénította. A templom tervei készen voltak ugyan, ám az egyháznak csak hatalmas banki és köztartozása volt, bevétele alig. A Kossuth utcai Kultúrház már nem volt az övék, a csomádi földek bérlő nélkül pusztultak, az egyházi adók csak csordogáltak, a folyamatban lévő perek sem kecsegtettek anyagi haszonnal. Amíg az egyház nem fizette ki tartozásait, nem vásárolhatott semmit, hiszen ha vett 100 darab téglát, máris elvitte a végrehajtó. Az ördögi körből csak jelentős anyagi támogatás vezethette ki a közösséget. Már csak egyetlen ember, Horthy Jenő presbiter (Horthy Miklós kormányzó öccse) segítségével bízhattak a templomépítés ügyében. „*Öfjelméltósága nem fogja öccse kérését visszautasítani. Ti úgy vagytok, mint a bibliai 38 év óta beteg ember, aki azt mondta az Úr Jézusnak: nincs emberem, ki a megindult vízbe vigyen. Nektek sincs emberetek, csak Horthy Jenő úr, aki megfogja kezetek, odaviszi kérésetek Öfjelméltósága elé és kéri, könyörüljön rajtatok*” – idézi Tóth lelkész Ravasz László püspök szavait a Horthy Jenőhöz írt levélben. „*Romokból kell újat építenünk. Elfásult, elfáradt, közömbös, hitetlen emberek között, akik között van egynéhány kemény kálvinista.*”

Tóth tiszteletes a budapesti Skót Misszió vezetőjéhez, Knight Györgyhöz fordult abban a reményben, hogy támogatni fogja a gyülekezet külföldi gyűjtésre irányuló kezdeményezését. „*Elsősorban az angolszász világot keressük meg, azután a holland és svájci testvéreinket.*” A tervről a püspököt is tájékoztatta, de ő megkérte Tóth lelkészt, hogy „*a külföldi egyházakhoz segélyért külön-külön ne forduljon*”, mert e célra központi segélyirodát tartanak fenn, kérését szolgálati úton terjessze fel az egyetemes konventre.

A váci püspök október 10-én bérmált Dunakeszin, a presbitérium tiszteletét óhajtotta tenni nála ez alkalomból. „*Püspök úr Önagyméltósága csak a legszorosabb funkciókat végzi gyengélkedése miatt s így a küldöttségek fogadásától el kell tekintenünk*” – válaszolta a plébános.

A novemberi presbitéri gyűlésen Tóth János lelképásztor, dr. Juhász Péter, Keresztessy László, Máté Sándor és Csomós Ferenc jelentek meg. Az elnök bejelentette, hogy a nőegylet egy lenvászón úrvacsorai terítőt adományozott, a kézimunkát Horvát Lajosné és Kupai Zsigmondné készítette. A javaslatot, amely szerint az év végi vallásvizsgákon a legjobb tanulók jutalmkönyveket, a növendékek pedig bibliai mondást tartalmazó emléklapot kapjanak, a presbitérium elfogadta.

November 19-én megszületett az első ítélet Kirner A. Bertalan volt alagi lelkész, Szemere Kálmán volt főgondnok és az akkori presbitérium elleni közigazgatási ügyben. Mocsy Mihály esperessel szemben „*kisebfbokú rendetlenség és hanyagság*” okán az egyházkerület „*a szükségesnek látszó intézkedéseket saját hatáskörében foganatosítsa.*” Kirner és társai ügyében „*az egyházközösséget ért károsodást teljes egészében és egymás közötti egyetemlenséggel megállapítja. De egyúttal a károsodás összecszerű megállapításának lehetetlenségére és az adott helyzetre való tekintettel az ítélet végrehajthatatlanságát kimondja.*” Az indoklás a panaszokat vagyontalanságára és a végrehajtásra fordítandó felesleges kiadásokra hivatkozott, továbbá a Szemere Kálmán ellen folyó polgári per végeredményéig felfüggesztette az ítélet végrehajtását. Az egyházkerületi elnökséget felkérték, „*hogy az anyagi zűllés felé haladó egyházközösség megmentésére helyreállító akciót indítson, melynek révén Alag anyagi talpraállítása az évtizedes perlekedés rombolásai dacára is remélhető.*”

Az egyházmegye az alagi előljáráshoz fordult a Kossuth utcai református Kultúrház jövedelmi befizetéseit illetően.

Závodszy Géza jegyző tájékoztatta az elnökséget, hogy „*Kultúrház*” címen befizetés soha sem történt, azt meg szinte lehetetlen kideríteni, hogy a vendéglő utáni befizetésekből mennyi volt a bérlő, és mennyi az egyházközösség járuléka.

December 22-én Tóth lelkész édesanyja Kispestről küldött adományt a gyülekezetnek: „*Tiszteletes Presbiterium! Szent karácsony ünnepén küldöm szerény adományomat az alagi ref. egyház úrvacsorai használatára. Kérem a jó Isten áldását a gyülekezetre és annak minden tagjára. Atyafiságos szeretettel köszönti: Tóth Jánosné, Tury Jolánka.*”

Az 1937-es esztendő személyi adatai a következők voltak: 10 újszülött (7 fiú és 3 leány), 17 konfirmandus (7 fiú és 10 leány), 5 református házasság, 2 katolikus vőlegény és 1 katolikus menyasszony, 8 esketés és 6 temetés.

1938 januárjában a lelkész újra összefoglalta az alagi egyház helyzetét, amit az egyházmegyei elnökség elé vitt. A pénzügyi gondokon túl a templomépítés szükségességét helyezte az első helyre. „*A templomot meg kell építeni, mert a halogatás miatt a telek könnyen elvész. Ez pedig a szent gyülekezet végleges, örök időkre való elpusztulását jelenti. A másik ok meg ez. A r.kath-ok itt, Alagon egy 1200 férőhelyes templomot, Dunakeszin a meglevőt háromszor akkora építették át. Az itteni luth. fiókegyházközösség /300 lélek/ ez évben 350 ülőhelyes templomot épít. Az ebben rejlő veszedelmet nem kell hangsúlyozni.*” Az egykori 8-10 fő helyett 110-120 volt az átlagos létszám az istentiszteleteken. Többen nem fértek be az imaházba, így Pestre vagy az evangélikusokhoz mentek. „*Megajánlás alig van. Az adókimetés ellen meg prüszkölnék. A persely alig 1.50 P. vásárnaponkint. Ebből nem épül meg soha a templom.*”

Februárban – öt fővel – újra összeült az ideiglenes presbitérium. Elkészítették az 1937. évi számadást, vagyonszámot és az 1938. évi adókimetést. A teljes adósságteher 77 144 pengő volt. (Egy márciusi elszámolás szerint már közel 92 000 pengő. Összehasonlításképpen: az evangélikus templom építése 35 000 pengőbe került).

Dr. Benkó Ferenc egyházkerületi tanácsbíró megkérte, hogy a helyszínen tájékozódjon az egyház anyagi helyzetéről. Az ő jelentéséből tudjuk, hogy az egyháznak „*van továbbá 15 holdnyi O.F.B. földje [Csomád], ami azonban nincs az egyház nevére telekkönyvezve, csak majd a vételár teljes letörlesztése után – előreláthatólag 47 év múlva – kerül az egyház telekkönyvi tulajdonába.*” A tanácsbíró is szükségesnek látta a templomépítést, mivel a kis imaházban (ahol a padokat székekre cserélték) alig 80-90 fő fért el. Javasolta a templom várható felépítése után az imaházat is fenntartani különböző gyülekezeti „munkaágak” céljaira. Még ez évben, a *canonica visitatio* alkalmával az esperes felvetette az imaterem megnagyobbításának lehetőségét. A presbitérium megtárgyalta az elgondolást és szakértőre hivatkozva az alábbiakat közölte: „*Az épület régi és lakóháznak épült. Tulajdonosa négyszer alakította, úgy hogy a főfalak teherbírása igen gyenge. Tűzfala nincs odatámasztva a szomszédház mellé. Tetőszerkezete sürgősen kicserélendő és újonnan cserepezendő. Alacsony, ezért 10-12 sorral emelendő, egyben szigetelendő és újra padlózandó. Szűk, eldugott mellékutcában van egy nagy istállóval szemben.*”

Márciusban Egry Ferenc lemondott (ideiglenes) presbitéri tisztségéről: „*Igazgatóságunk rendeletére a szolnoki műhelybe történt áthelyezésem következtében az Egyházközösség kötelekéből és presbitéri tisztségemtől megválni vagyok kénytelen.*”

Március 21-én a magyarországi református és evangélikus egyház vezetői körlevélben hívták fel híveiket Szent István király emlékezetének méltó megünneplésére (halálának 1000. évfordulóján), és felkérték őket, hogy a katolikus testvérek eucharisztikus

kongresszusát semmilyen bántó hanggal ne zavarják meg. „[...] öntudatos református és evangélikus keresztyén ember ezzel az ünnepeléssel semmiféle lelki közösséget nem vállalhat, mert az oltári szentségről szóló római katolikus dogma hitünk tanításával merőben ellenkezik.”

A református imaház bejárata az 1930-as évek közepén

Április 5-én összehívták a presbitériumot, és az ülésen megtették javaslatukat az új presbitereket illetően. Ezt megelőzően Keresztessy László lemondott: „Presbiteri tisztégemnek belső, lelki okokból nem tudván megfelelni”. (Később azonban az új presbitériumban mégis vállalta a szolgálatot.) A helyére felkért Oláh Imre – a házasságkötésekor adott reverzális miatt – nem fogadhatta el a tisztséget. Kovács István betegsége és gyógykezeltése miatt háritotta el a felkérést. Az április 10-i ülésen bemutatták az újonnan megválasztott egyházközségi elöljárókat. Főgondnokot nem választottak, a gondnok Setéth József lett. Presbiterek: Böőr Sándor, Csiki György, Csomós Ferencz, nagybányai Horthy Jenő, Keresztessy László, Kolláth József, Máthé Sándor, dr. Mátéffy József, Oláh István és Szabó Sándor. Pótpresbiterek: Bodnár András, Mórítz Lajos, Nagy Imre és Topai István.

A korábban Kirner által vásárolt, a Szódi úti dűlőben (Banktelep, Rákóczi út) lévő háztelkeket (ahová Kirner a templomot, iskolát, öregotthont tervezte) elárverezték. A végrehajtó dr. Szikszai Sándor ügyvéd, a vásárló pedig dr. Juhász Péter dunakeszi lakos volt. A telkek 650 pengőért keltek el.

Április 30-án megszületett a „Használati szerződés”, amelyben a Magyar Lovaregylet határozatlan időre használatba adta a Főti úti 259/1314 hrsz. és a 260/13115 hrsz. területet templom, lelkész- és harangozólakás építése céljából. Az egyházközség „Örökéleti szerződés” megkötését kérte 99 évre. A Lovaregylet az 1938-as naptári év végét jelölte meg az építkezés megkezdésének határidejeként, ezzel szemben az egyházközség az építést a legfelsőbb egyházi hatóság részéről történt jóváhagyástól számított 5 éven belül kezdte volna el. Továbbá más, egyházi célokat szolgáló épület létesítésének lehetőségét is kérték (pl. „közgyűlési terem”).

A május 4-i presbiteri ülésen Oláh István helyére Bodnár Andrást hívták be, egyben az új presbiterek letették az esküt. Megválasztották a pénzügyi és a fegyelmi bizottság tagjait is.

Június 18-án az egyházközség köszöntötte Horthy Miklós kormányzót 70. születésnapja alkalmából. „Arra kérjük Ö szent Felségét, áldja meg kegyelmességéből és irgalmasságából Főméltóságodat az idők végéig. Cselekedje, hogy mint Mózesünk vezesse népét pusztai siralmainkon át és Józsuéként be is vezesse Kánaánunkba, Nagymagyarországba.”

Időközben elkészült a jelentés a gyülekezet előző, 1937-es missziói életéről. Ez alapján a vasárnapi iskola hitoktatói Jász Piroska és Bodnár Ilonka voltak. Gyermekprogramként még alkalmankénti kirándulás és karácsonyi ünnepély szerepelt. A konfirmációs kor 12-14 év. Az egyházközség lélekszáma 961, a 12 és 21 év közötti fiatalok száma 32 fő volt. 21 alkalommal tartottak vallásos estélyt, általában 32 fő részvételével. A lelkipásztor 18 családot látogatott meg. Szeretetmunkára, segélyezésre 146 pengőt tudtak fordítani. Utóbbiról egy érdekes bejegyzés: „Nem táplálta-e a szeretetmunka az élősdiséget? – Táplálja.” Javaslatként szerepelt még, hogy hitoktató és segédlelkész beállítására lenne szükség.

Szeptember 7-én Tóth lelkész betegszabadságot kért az esperestől: „Egyházközségünkért vívott kemény harcok, családomban ismételten előfordult súlyos betegségek idegeimet annyira megviselték, hogy kénytelen vagyok szabadságot kérni.” Ezért az október végéig tartó időszakban (egyben az 1938–39-es tanévben) a vallástanítást Német Gabriella tanárnő végezné, az istentiszteleteket pedig a Budapestről érkező Fejérváry Zoltán lelkész tartaná. Az esperes engedélyezte a kérést.

A szeptember 14-i ülésen „Keresztessy László presbyter a műhelytelepi hittanvizsga eredményéről tesz jelentést, melyet igen gyengének talált; Böőr Sándor presbyter az alagi hittan vizsgák eredményét gyengébbnek találta a dunakeszi iskolához viszonyítva s általában jobb eredményt észlelt az alsóbb osztályokban.”

Szeptember 22-én Tóth János bejelentette az egyházmegyei elnökségnek leánya halálát.

Novemberig több kérés is érkezett az egyházadó csökkentése érdekében. Időközben folytak a foglalások, zárolások, árverések, behajtások, zálogolások és még ki tudja, milyen eljárások. 35 fő szerepelt az adólistán, amelyet átadtak a községi elöljáróságnak. Az összes tartozás több mint 240 pengő volt.

Az év végén a tiszteletes jelentette az esperesnek, hogy a leventeoktatásra kötelezett alagi és dunakeszi református vallású fiatalok nem jelennek meg istentiszteleteken. Az alagi lovászeleventék és a kisalagjak viszont rendszeresen járnak az alkalmakra. „Ilyesmit is hallottam: szedje össze a lelkipásztor a leventéket és vezesse el őket a templomba. Ez gúnyolódás. Ismétlem a múltkor közöltem: állítólag a főoktatók csak heti 3 órai foglalkoztatásért kapnak díjazást, a negyedikért – a templomba vezetésért semmit s így az nem is kötelességük. [...] olyan felvezetést is tudok, hogy a templomig felvezették őket, de be nem.”

Az 1938-as adatok szerint ebben az évben 11 újszülöttet és 4 felnőttet kereszteltek meg, valamint 19 fiatal konfirmált. 9 egyházi esküvő zajlott, mind vegyes házasság: római katolikus menyasszony 5, vőlegény 2; 1-1 görög katolikus házasság. Az egyházi temetések száma 12 volt (7 férfi, 5 nő). Ez az első esztendő, amikor áttérésről is olvashatunk, egy izraelita tért át református vallásra. Megjelentek az első igazolást kérő beadványok is. Igazolást kértek Neu Rezső (Kaposvár) megkereszteléséről, ami 1918 és 1923 között lehetett. Melly (Mellinger) József (Phöbus vezérigazgató) keresztlevelét, illetve áttérési bizonyít-

ványát a budapesti XIV. kerületi anyakönyvvezetőség firtatta. Horváth Olivér (anyja neve: Goldschmied Berta) keresztlevelét és áttérési bizonyítványát kérte testvére, dr. Horváth Béla budapesti ügyvéd. Olivér állítólag 1919-ben (a Tanácsköztársaság végén), 30 évesen tért át református vallásra. Végül Bergsmann Pálról kért a budapesti Vajda Jenő ügyvéd olyan igazolást, miszerint nevezett ma is tagja az alagi református egyháznak.

Az 1938-as választói névjegyzék 289 nevet tartalmazott (Alag 105, Dunakeszi 159, Kisalag 25 fő). Sokan dolgoztak a MÁV-nál, a Lovaregyletnél, és több gazdasági alkalmazott is szerepelt. A nők általában háztartásbeliek voltak. Újabb foglalkozások is megjelentek a gyülekezetben: kötszerész, műszerész, zsákügynök, ügyvéd, tűzoltó, hajógépész, fürdőmester, szíjgyártó, mintakészítő, orvos, ecetmester és villanyszerelő.

1939. január 18-án elkészítették az 1938. évi vagyonmérleget és ingóléltárt. A nőegylet is számot adott 1938 évi tevékenységéről, az egylet tiszta maradványa 479 pengő volt. Dr. Mátéffy Józsefet a Szolnoki Királyi Törvényszék bírójává nevezték ki, így lemondott presbiteri megbízatásáról. A presbitérium az alábbi szavakkal búcsúztatta: „A kegyelmes Isten áldásával bocsátjuk el. Kegyelem és békesség élete útján.” Keresztessy László újból – immár végleges elhatározással – szintén lemondott presbiteri tisztségéről.

Az év elején újra nagyszámban érkeztek az adó csökkentését kérő beadványok. Az általános igény az 50%-os csökkentés volt. Az archívum közel 30 ilyen levelet őriz. Egy januárban kelt levélből tudjuk, hogy Gérecz Ödön (Gérecz Attila költő édesapja) a MÁV északi főműhelyében lett főmérnök, így ettől kezdve adóját is Budapestre fizette (lakása: Podmaniczky utca 83. – MÁV épület.) Az alagi egyházközség kérte 6,66 pengő adótartozásának behajtását.

A váci járás vitézei március 12-én, vasárnap Alagon tartották ünnepélyüket, amelyre Tóth János tiszteletest is meghívták. Vitéz Antal Sándor járási főhadnagy kérése az volt, hogy Alagon 10 órakor kezdődjön az istentisztelet, amelyen a protestáns vallású vitézek is részt vehetnének. Ugyanezen a napon a református nőegylet „Magyar est”-et tartott. A meghívó szerint: „Istenünk kegyelméből megnagyobbodott Magyarország első március idusának megünneplésére az alag–dunakeszi ref. ker. nőegylet a pavillonban magyar estet rendez.” A Himnusz után Girth Irén polgári iskolai tanárnő nyitotta meg az estet, az ünnepi beszédet Galambos Zoltán révkomáromi lelkipásztor tartotta. A bevételt a templomalap javára fizették be.

A Dunamelléki Református Egyházkerület 1939. március 14-i körlevele a rövidesen elfogadott második zsidótörvényre utalva figyelmeztet, hogy „az egyházi életbe ne engedjük beivinni a származás kérdését. [...] Mindazoknak a reformátusoknak, akiket a zsidótörvény létfenntartásukban fenyeget, igyekezzünk hathatós segítségükre lenni [...] Ha azonban az illető arról volna meggyőződve, hogy új hazát kell keresnie, még ebben is menjünk segítségére [...] Ravasz László s.k. püspök”

Ez év júliusában történt Tóth János lelkész első pénzügyi sikere, amikor is „a m. kir. pénzügyminisztérium [...]

összesen fennálló 2.257 ar. P 40 f illeték megfizetése alól kivételesen felmentette.”

Az augusztus 10-i presbiteri ülésen újra meghatározták a harangozó díjlevelét. Fizetése: természetbeni lakás. Temetéseken két harangozás („csendítés és a temetés órája”), esetenként 50 fillér. „Kötelesség: az imaterem, a lelkési hivatal és a hozzátartozó előszoba tisztítása, havonként egyszer felsikálva. Anyagok: seprűt, partvoist, szappant, szódát, törölrongyot, vedret az egyházközség ad (szappant, szódát ¼ évenként). Ősztől tavaszig fűtés. Harangozás: szent Györgytől – szent Mihályig reggel 4h, délben és este 20h, míg fordítóa 5h, 12h, 19h.”

Az óhajtott segédlelkési és hitoktatói státusz is megvalósult. Egy rendelet szerint: „Tiszteletes Benkó Károly abs. theologus urat a pesti egyházmegyébe kebelezett alagi egyházközségbe segédlelkészül rendelem. Utasítom, hogy szolgálati helyén 1939. szeptember hó 15-én jelentkezzék”. Októberben pedig Vincze Ferenc IV. osztályos teológus hallgatót küldte ki a Püspöki Hivatal Alagra vallásoktatónak. A négy alag–dunakeszi iskolában 1938–39-ben 103 református növendéknek tanítottak hittant.

Az 1939-es esztendő végén 500 pengőt küldött a templom felépítésére Tóth János tiszteletes édesanyja, aki levelében elhunyt unokájáról is megemlékezett: „korán elköltözött kedves unokánk emlékére adományozzuk ezt a kicsiny összeget”.

Alagi egyháztagságukról, keresztelésről, áttérésről a következő személyek kértek 1939-ben igazolást: Fischer Károlyné, szül. Beck Rózsa (Budapest), Kormos Nándor és Kertész Irén, Neu Rezső (ismételten) és Neu András. Kis János gyógyszerész, budapesti lakos, Kirner lelkész sógora kérvényében jelezte: „alulírott 1913 év végétől 1921 évig alagi gyógyszerész és lakos voltam, és mint ilyen az alagi önálló református egyház egyik alapítója és végig presbitériumi tagja voltam.” Kis Jánosról cikksorozatunkban is megemlékeztünk, neve a mai napig megtalálható a jegyzőkönyvekben, névjegyzékekben. Ezért is érthetetlen Tóth lelkész válasza, amely szerint: „Nagy sajnálatomra ezt a tanúsítványt nem tudom kiadni, mert az irattárban őrzött iratokból és a presbyteri jegyzőkönyvekből nem tűnik ki, hogy Nagyságod a nevezett években itt adót fizetett volna és egyben presbyteri tisztet viselt volna.”

Külföldi vendégek a gyártelepi református imaterem előtt

